

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

*JUHENDEID
KEELEALASTE SEMINARI- JA
KURSUSETÖÖDE KOOSTAMISEKS*

TARTU 1970

207300

A-30829 IV

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Eesti keele kateeder

JUHENDEID KEELEALASTE SEMINARI- JA
" " KURSUSETÖÖDE KOOSTAMISEKS

Teine trükk

Tartu 1970

Koostanud A. Valmet

2
TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
207300

1. Seminari- ja kursusetööde ü l e s a n d e k s on süvendada üliõpilaste teadmisi oma erialal ja anda kogemusi iseseisvaks teaduslikuks uurimistöeks.¹

2. Seminari- või kursusetöö t e e m a annab üliõpilasele tavaliselt tööd juhendav õppejõud. Soovi korral võib aga üliõpilane teha ettepanekuid, et teda huvitav teema kin- nitataks talle ametlikult.

3. Kui üliõpilane on saanud seminari- või kursusetöö teema, tuleb kõigepealt selgusele jõuda, milles seisneb töö p õ h i p r o b l e e m ja mis on töö e e s m ä r g i k s. Mõnikord tuleb selleks tutvuda kõige põhilisemate kirjutis- tega ja teatmeteoste artiklitega vastavas küsimuses. Vii- mastele on sageli osutatud kas juhendis või need annab õppe- jõud konsultatsiooni ajal. Järgnevalt on vaja kindlaks määrata, m i s l a a d i l i s e k s kujuneb töö (ajalooline ülevaade antud küsimusest, kaasaja keele seaduspärasuste väljaselgi- tamine, keelealase küsitluse korraldamine ning andmete läbi- töötamine jne.). Kui ei suudeta kohe visandada töö sisulist plaani, tuleb koostada siiski töö valmimise a j a l i n e p l a a n, milles on vaja arvestada aega 1) bibliograafilise nimestiku koostamiseks, 2) teoreetiliste kirjutiste läbi- töötamiseks, 3) keelealase näite- ja tõestusmaterjali kogu- miseks, 4) kogutud ainestiku süstematiseerimiseks, 5) lisa- materjali kogumiseks lünkade täiteks, 6) mustandi kirjuta- miseks, 7) töö viimistlemiseks ja 8) puhtandi vormistamiseks. Viimase kahe punkti täitmiseks tuleb arvestada umbes üks kolmandik töö koostamiseks kuluvast ajast.

4. Materjali kogumine tööks algab teemakohase b i b - l i o g r a a f i l i s e n i m e s t i k u koostamisega. Olenevalt töö teemast ja probleemi varasema uurimise olu- korrast on siin mitmeid teid. Nii leidub rea teemade puhul

¹ Järgnevad juhendid on mõeldud nooremate kursuste üli- õpilastele, kes koostavad esmakordselt keelealast tööd. Soovitav on täiendavalt tutvuda U. Mereste kirjutisega "Üliõpilastööde koostamise meetodikast", TRÜ rotaprint 1962. Teine trükk TPI rotaprint 1965.

mõningaid põhiteoseid, mis osutavad ka kirjandusele. Viimaste kirjanduse nimestikest ja viidetest saadakse andmeid vajalike allikate kohta. Teine tee on tutvuda raamatukogude süstemaatiliste kataloogidega ja tellida nende alusel välja teosed, mis võiksid ise olla vajalikud või sisaldada vajaliku kirjanduse viiteid. Kolmas tee on pöörduda bibliograafiliste teatmeteoste poole.

Siin võivad keelealases uurimistöös kirjandust pakkuda:

pärast 1940. a.¹

- 1) Raamatukroonika, Tallinn 1944 - ;
- 2) Artiklite ja retsensioonide kroonika, Tln. 1952 - ;
- 3) Soome-ugri ja samojeedi keeleteadus Nõukogude Liidus. Bibliograafia, 1962 - . Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut;

varasemast ajast

- 1) E. Winkelmann. Bibliotheca Livoniae Historica, Berlin 1878;
- 2) E. Blumfeldt ja N. Loone, Eesti ajaloo bibliograafia 1877-1917, Tartu 1933-1939;
- 3) Eesti raamatute üldnimestik 1918-1939, Tartu 1930-1941;
- 4) R. Antik, Eesti ajakirjandus 1766-1930, Tartu 1930.

Vene keeles ilmuvatest bibliograafilistest nimestikest mainitagu järgmisi:

- 1) Книжная летопись, Москва, 1907 - ;
- 2) Летопись журнальных статей, Москва, 1926 - ;
- 3) Летопись газетных статей, Москва, 1936 - ;

¹ Keelealaste kodu- ja välismaiste bibliograafiate kohta vt. E. Kudu artikkel "Jooksev informatsioon keele- ja kirjandusteaduses" ("Keel ja Kirjandus" 1968, nr. 2, lk. 122 - 124).

- 4) Летопись рецензий, Москва, 1935 -;
 5) Ежегодник книги СССР, Москва, (pidevalt) 1941 - .

Teatmeteostest saadud andmed on kõige otstarbekohasem kirjutada bibliograafilistele kaartidele. Viimaste suuruseks on soovitav võtta 7,5 x 12 cm. Kaardile tuleks märkida tiitellehe täielikud andmed ja ka raamatu viidad antud raamatukogus. Hiljem on vastavate kaartide järgi hõlpus koostada kasutatud kirjanduse nimistut.

Viit

TRÜ TR...

К.Е. Майтинская

Artikkel

Структурные типы удвоений (постороний) в финно-угорских языках.

Koguteos -
 ajakiri

Вопросы финно-угорского языкознания. Грамматика и лексикология.

Москва-Ленинград, 1964.
 [lk. 122-135].

(TRÜ TR = Tartu Riikliku Ülikooli Teaduslik Raamatukogu.)

Juhul, kui bibliograafilised andmed on ebatäielikud, näiteks puudub vanemates teostes mõnikord ilmumiskoht, -aeg jne., siis tuleb seda märkida (näiteks ilmumisaajana: Tartu (?). Sel puhul, kui puuduvad andmeid on võimalik täiendada teatmeteoste varal, asetatakse kaudsel teel saadud andmed nurksulgudesse: Tartu [1932]. Kaardile tuleb kanda ka töös kasutatava allika lühend, näit. Kont, KOLK.

Võimaluse korral märgitakse kaardile ka läbitöötatava teose kohta leiduvad retsensioonid. Kui kõik andmed ei mahu ühele kaardile, võetakse kasutusele teine kaart; sel juhul märgitakse paremasse ülanurka järjekorranumber. Ret-sensiooni kohta täidetakse ka omaette kaart täielike bibliograafiliste andmetega.

Viit; lühend

KM...

Kont, KOLK (1)

K. Kont

Artikkel

Käändsõnaline objekt läänemere-
soome keeltes.

Sari

Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja
Kirjanduse Instituudi Uurimused IX.

Tallinn 1963,
234 lk.

Retsensioon

Kont, KOLK (2)

Rets.: L. Rannut, Läänemeresoomeline
uurimus eesti süntaktiku vaateväljas.

K K 1964, nr. 9,
lk. 564 - 566.

(KM = Friedrich Reinhold Kreutzwaldi nimeline Kirjandus-
museum; KOLK = Käändsõnaline objekt läänemeresoome keel-
tes;

KK = Keel ja Kirjandus.)

Võimaluse korral tuleks materjali koguda o r i g i -
n a a l t e o s t e s t ja alles siis, kui neid ei ole
võimalik kätte saada või kasutada (näiteks võõrkeele mitte-
valdamise korral), pöörduda tõlke või kaudse allika poole.

5. Kui on välja selgitatud kõik antud teemat puudu-
tavad tähtsamad allikmaterjalid, asutakse nende ü k s i k -
a s j a l i s e l e l ä b i t ö ö t a m i s e l e e. See-
juures tuleb hulgaliselt teha väljakirjutusi. Keelealases
uurimistöös võib olla sageli tegemist materjali kahe järg-
mise liigiga: 1) teoreetilised seisukohad ja 2) keelelised
üksiknäited (näit. teatavad häälikud, liited, sõnad, aga
ka laused jne.). Kummagi liigi läbitöötamine nõuab eri
meetodit ja eri suurusega kartoteegikaarte.

Teoreetilisi küsimusi puudutavate kirjutiste läbitöötamisel on sobiv teha märkmeid suurematele paberitele või perfokaartidele.¹

Väljakirjutiste kartoteegi kaart võib olla vormilt mitmesugune. Otstarbekohased on lehed, millele joonestik on kas trükitud või käsitsi lineeritud. Kõige lihtsam on aga kasutada 21 x 14,5 cm (poole kantseleipoogna suurust) paberi, millel tähtsamad jaotused on osutatud vaid lühikeste kriipsukestega.

Kaardil on märgitud autor, teos (sageli lühendiga) ja vastava seisukoha avaldamise aasta (enamasti on selleks teose ilmumise aasta). Igale kaardile kantakse vaid üks mõte, kui see on ulatuslikum, võetakse rohkem kaarte ja märgitakse neile järjekorranumbrid (1, 2, 3). Kaart varustatakse märksõnaga, millel on vajaduse korral veel alajao-tusi.

Väljakirjutis võib olla kas otsene tsitaat või siis refereering. Eristamiseks on sobiv asetada esimene jutu-märkidesse. Tsitaat kirjutatakse algallikast täpselt ära, märkides ka kirja eri liigid (sõrendus, kursiiv, rasvkiri). Omapoolsete muudatuste korral, näiteks sõrendamise puhul, märgitakse tekstis nurksulgudes muutuse iseloom ja töö koostaja initsiaalid [minu sõrendus - A.V.] .

Väljakirjutatavasse materjali tuleb suhtuda kriitiliselt ja anda sellele, kui vaja, hinnang. Vastavad märkused (näit. NB! 'ladina potā bene, s.o. märgi hästi = pane tähele', Kontrollida! jne.) tehakse kaardi vasakpoolsele vabaks jätetud servale, pikemad märkused võib kirjutada kaardi põhi-ossa, seejuures tuleb need väljakirjutatavast materjalist selgesti eraldada (näiteks nurksulud ja töö kirjutaja initsiaalid või eraldavad jooned üle kaardi tekstiosa).

Tundmatute mõistete ja sõnade seletamiseks kasutatakse entsüklopeediaid ja sõnaraamatuid, mille andmed märgitakse kaardile lisaseletustena.

¹ Perfokaartide kasutamise kohta vt. brošüür "Teaduslik-tehniline informatsioon ja propaganda", Tallinn 1963.

Väljakirjutise näidis.

Kont, KOLK	Objekt.	1963
<p>Lk. 53 terminatiiv- sus</p> <p>NB :</p>	<p>"Transitiivse verbi termina- tiivsusega käib tavaliselt kaa- sas ka tulemuslikkus (resulta- tiivsus). näit. <u>täna kirjutame</u> <u>pika kirja, ...</u>"</p> <p>"Терминативный, окончатель- ный, предельный... Рассматри- ваемый по отношению к конечной точке, особенно в тех случаях, когда речь идет о действии". (Марузо)</p> <p>Vrd. Aaviku seisukohtadega EÕÖG 1936!</p>	

Kont, KOLK (vt. andmed bibliograafilisel kaardil lk. 4;
Марузо = И. Марузо, Словарь лингвистических терминов,
Москва 1960;

Aavik, EÕÖG = J. Aavik, Eesti õigekeelsuse õpik ja gram-
matika, Tallinn 1936.

Keelelised üksiknäited märgitakse väiksematele sedeli-
tele, nende sagedane formaat on 8 x 10,2 cm. Vastavalt va-
jadusele kantakse siia kas üksiksõna, sõna lauses vm. Se-
delil on märksõna ja viide, kust näide pärineb (enamasti
lühendiga). Kriitiline keelend, kui see esineb lauselises
kontekstis, on sobiv alla joonetada. All vasakpoolses nurgas
võib esineda lühendeid, mis iseloomustavad keelendi tarvita-
missagedust jm. (näit. hry. = harva, arh. = arhailine).
Siingi võib igale sedelile kanda vaid ühe nähtuse.

Keelelist üksiknäidet märkiva sedeli näidised.

Pearõhk järgsilbil

homäär, - maari⁷³ zool.
merivähk

ÕS

ÕS = Õigekeelsuse sõnaraamat. Toimetanud
E. Nurm jt., Tallinn 1960.

Pl. komit.

Ja erra õli ise ka siis nei-
jega ühäs ...

PP, 64a.

Jõh, Kohtla

Pl. komit. = pluurali komitatiiv;
Jõh, Kohtla = Jõhvi, Kohtla küla;
PP, 64a. = Pajatusi põhjarannikult.
Valimik korrespondentide murdetekste II. Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
Emakeele Selts, Tallinn 1957, lk. 64
all.

Sedeli teisele küljele on sobiv märkida sedeldaja
nimi või initsiaalid ja aasta.

6. Nii teoreetiliste mõtteavalduste kui keelealase
näitematerjali väljakirjutamisel tuleb algallikat kopee-
rida piinliku täpsusega, vastasel korral kaotab materjal
usaldatavuse ja vajab täies ulatuses ülekontrollimist.

7. Materjali läbitöötamisel tekib töö koostajal omapoolseid küsimusi ja mõtteid, mis võivad hiljem ununeda. Seepärast on teaduslikus töös üheks nõudeks, et kõik vastavad mõttesähvatused pandaks kohe kirja. Nende paikapidavust või ekslikkust on alati võimalik kontrollida. Siin on sobiv kasutada samasuguse formaadiga kaarte kui kirjanduse materjalide väljamärgimisel.

8. Töö käigus täpsustatakse pidevalt töö jaotust, ühtlasi püütakse ainestiku kogumisel seda võimaluse piires süstematiseerida. Kui materjal on koos, süstematiseeritakse see lõplikult, kuigi töö kirjutamise käigus osutub mõnikord vajalikuks veelgi muutusi teha. Mõnikord on süstematiseerimisel mitu järku: näiteks järjestatakse teoreetilist osa puudutavad väljakirjutised algul autorite kaupa, seejärel alles süstemaatiliselt. Kartoteeki on sobiv liigendada, asetades eri osade vahele kõrgemad ja tugevamast materjalist kaardid.

9. Kui ainestik on kogutud ja süstematiseeritud, järgneb töö laiendatud kava koostamine. Viimases on töö põhijaotus juba üksikasjaliselt välja kujutatud. Vastavalt põhiprobleemidele ja materjali iseloomule jaotatakse töö peatükkideks ja vajaduse korral alapeatükkideks, paragrahvideks jne. Töö eri osade liigituse alused peavad olema ühtsed, nende ulatus võib olla aga erinev.

Tavaline töö jaotus on: sissejuhatus, vajaduse korral eraldatakse pikemas teoreetilise iseloomuga sissejuhatuses sellest eessõna, järgneb teema arendus tarviliku arvu peatükkidega, siis kokkuvõte ja kasutatud kirjandus. Vajaduse korral on tööl lisad (kaardid, testide näidised, murdenäited jne.).

Töö struktuuril võib olla mitmeid versioone, nagu vähese liigenuse puhul:

Sissejuhatus.

I peatükk.
=====

II peatükk.
=====

.....

Kasutatud kirjandus.
=====

Lisad.
=====

Üksikasjalisema liigenduse puhul:

<u>Variant A</u>	<u>Essõna.</u>	<u>Variant B</u>	<u>Essõna.</u>
	<u>Sissejuhatus.</u>		<u>0. Sissejuha-</u> <u>tus.</u>
	<u>I osa.</u>		<u>1.</u>
	<u>1. peatükk</u>		<u>1.1.</u>
	a.		1.1.1.
	b.		1.1.2.
	<u>2. peatükk</u>		<u>1.2.</u>
	<u>II osa.</u>		<u>2.</u>
	=====		==
	<u>1. peatükk.</u>		<u>2.1.</u>
	<u>2. peatükk.</u>		<u>2.2.</u>
	<u>3. peatükk.</u>		<u>2.3.</u>
	<u>III osa.</u>		<u>3.</u>
	=====		==
	<u>1. peatükk.</u>		<u>3.1.</u>

	<u>Kokkuvõte.</u>		<u>6. Kokkuvõte.</u>
	=====		==
	<u>Kasutatud kirjandus.</u>		<u>Kasutatud kir-</u> <u>jandus.</u>
	=====		=====

Järjekorra tähistajaina tarvitatakse rooma ja araabia numbreid, vajaduse korral ka tähti (variant A). Selle kõrval võib kasutada ka kümnendliigendust, milles esinevad ainult araabia numbrid (variant B). Nii märgitakse põhiüksusi (sissejuhatus, peatükid) esikohal oleva numbriga, järgnevad numbrid tähistavad alajaotusi, näit. 1.1.2. (s.o. esimese osa esimese peatüki teine paragrahv) jne.

Hästi tuleb läbi mõelda peatükkide ja, kui vajalik, väiksemate alajaotuste pealkirjad nii sõnastuse kui vormistamise osas. Ühesuguste jaotuste pealkirjad peavad olema töö kõikides osades edasi antud ühesuguse kirjaga ja, kui tarvis, üht viisi alla joonetatud.

10. Järgnevaks etapiks on töö kirjutamine. Loomuliku töökäigu puhul kirjutatakse algul mustand ja alles pärast parandamist ja täiendamist vormistatakse puhtand. Töö mustand kirjutatakse lehekülje ühele poolele, see võimaldab teha vahelekleepimisi. Sobiv formaat on kantseleipoogen. Kui töö on eessõna, puudutatakse selles töö eesmärki, teema piiritlemist, faktilisi andmeid ja materjale, mis on seotud töö koostamisega, järgneva esituse süsteemi ja mõnikord ka töö kirjutajaga individuaalselt seotud küsimusi (raskused töö koostamisel, abilised ning nõuandjad jne.). Järgneb sissejuhatus, mis annab ülevaate vastava probleemi varasemast uurimisest, tutvustab põhilisi autoreid ja kirjandust ning põhjendab töö teoreetilisi aluseid.

Tuleb hoiduda veast, et sissejuhatuses tuuakse kõne all olevat teemat puudutavate varasemate tööde tutvustamisel ka mõningaid neid seisukohti, mis kasvavad välja alles kirjutatava töö analüüsivast materjalist. Tõepoolest, töö autor on sissejuhatuses kirjutamise ajaks materjalil läbi töötanud, kuid tuleb meeles pidada, et sellest tulenevad järeldused kuuluvad kokkuvõttesse. Sel juhul, kui sissejuhatus ei puuduta üksikasjalisemalt teoreetilisi küsimusi ja ei ole suhteliselt pikk, võidakse sellega liita ka eessõna.

Töö kirjutamisel ei tarvitse kinni pidada kavapunktide järjekorrast. Sageli on otstarbekas kirjutada valmis enne teema arendus ja alles seejärel sissejuhatus. Mis puutub töö eri peatükkide ulatusse, siis need ei tarvitse kaugeltki ühepikkused olla.

T e e m a a r e n d u s e - töö põhiosa - puhul on materjali otstarbeka liigenduse kõrval vaja leida aine käsitlemise õige järjestus. See võib olla kronoloogiline, süstemaatiline, induktiivne, deduktiivne, sünteetiline või analüütiline. Neid käsitleviise võib rakendada kombineerituna, kuid tuleb läbi mõelda põhjendus. Kui näiteks iseloomustatakse teatavat käändtüüpi tema morfoloogiliste tunnuste alusel ja seejärel tuuakse näitematerjalina kõik "Õigekeelsuse sõnaraamatus" leiduvad vastavad sõnad, on tegemist deduktiivse meetodi rakendamisega. Andes aga ülevaate näiteks aluse käsitlesest eesti keele grammatikates, kasutame kronoloogilist järjestust, millega võib põimuda süstemaatiline esitus jne.

Töö kirjutamisel on vaja jälgida, et probleemi arendus oleks loogiline. Õigete seisukohtade esiletoomise viisiks on **v ä i t l u s**. Nõudeks on, et väited peavad olema **a r g u m e n t e e r i t u d**. Keelealases töös on siin tähtis osa keelelistel näidetel. Tuleb jälgida, et viimaseid oleks küllaldaselt - nii palju, et nad veenavad lugejat teatava seisukoha paikapidavuses -, kuid mitte ka liialt rohkesti. Sel juhul, kui teema seisukohalt on oluline kogu materjali esitamine, näiteks värsse-käändtüüpi kuuluvate sõnade analüüsi puhul, tuleb töös anda eranditult kõik näited. Seevastu neil juhtudel, kus üldistus on vaja kinnitada näidetega - näiteks nud-lauselühendi esinemise kohta tänapäeva keeles -, tuuakse näiteid valikprintsibi alusel. Teaduslikus uurimistöös on nõudeks, et järeldused peavad kasvama välja analüüsitavast materjalist; neid ei tohi esitada juhuslike faktide alusel või tuua sisse ilma otsese tõestuseta. Oluline on, et töös varasemate, s.o. kirjandusest saadud väidete ja seisukohtade kõrval oleks võimalik

selgesti eristada seminari- või kursusetöö kirjutaja enda seisukohti ja järeldusi. Kirjandusest, mõnel juhul ka teiselt isikult suuliselt saadud seisukohtadele tuleb viidata. Vastavaid mõtteid antakse edasi kas tsitaadina või refereeringuna.

11. T s i t a a t on sõnasõnaline väljavõte mingist tekstist. Seda tarvitatakse üldiselt siis, kui on oluline edasi anda teatava autori või allika sõnastust. Tsitaadi algust ja lõppu tähistatakse jutumärkidega. Tuleb jälgida, et väljavõtet ei kasutataks teistsuguses tähenduses, kui see esineb algallika kontekstis. Tsitaadis võidakse ebaoluline osa vahele jätta, kui see ei moonuta mõtet. Vahelejäetud osa tähistatakse kolme punktiga. Kui tsitaat algab lause algusega, kirjutatakse jutumärkide järel suur algustäht, näiteks: "TRÜ eesti keele kateedri poolt koostatud grammatikas öeldakse: "Nagu eelmisest selgub, ... sisehäälikuteks tuleb lugeda sõnatüve e s i m e s e s i l b i v o k a a l o s a j a s e l l e l e j ä r g n e v a t k o n s o n a n t o s a k u n i t e i s e s i l b i v o k a a l i n i."³"

Lause keskelt algavas tsitaadis on jutumärkide järel väike täht:

"Nimetatud grammatikas öeldakse, et "sisehäälikuteks tuleb lugeda sõnatüve e s i m e s e s i l b i v o k a a l o s a j a s e l l e l e j ä r g n e v a t k o n s o n a n t o s a k u n i t e i s e s i l b i v o k a a l i n i."³"

Tsitaadis esinevad kirjaliigid ja sõrendused antakse edasi; väljavõttes tehtud muutuste puhul märgitakse nende järel töö koostaja initsiaalid (vt. punkt 5).

Tsitaatidega ei tohi liialdada, neid tuleb kasutada ainult väga oluliste ja täpsust nõudvate mõtete edasiandmiseks, eriti siis, kui vastav mõtteavaldus võetakse töös lähtealuseks või tahetakse sellele vastu vaielda.

Tsitateida tuleks võimalikult algallika te järgi, s.t. mitte teiste teoste kaudu, kus esinevad vastavad tsitaadid. Keelealastes seminari- ja kursusetöös on

enamasti saanud tavaks, et tsitaadid tõlgitakse sellesse keelde, milles töö on kirjutatud. Kui sel puhul on vajalik anda võimalus veenduda tõlke õigsuses, esitatakse originaaltekst võrdluseks joone all. Võib aga esile tulla ka juhte, kus originaali tekst on raskesti tõlgitav, võimaldab mitmeti tõlgendada jne., siis esitatakse töös tsitaadid originaali keeles ja vajaduse korral antakse tõlked joone all või töö lisas.

Kui täpne tõlkimine teeb raskusi, on parem täpselt refereerida.

Marksismi-leninismi klassikute tsitaatide puhul kasutatakse aihult NLKP KK Marksismi-Leninismi Instituudi või selle filiaalide tõlkeid.

12. R e f e r e e r i n g on teatava allika sisu kokkuvõtlik või kommenteeriv edasilandmine. Refereeringut ei tule käsitada jutumärkideta tsitaadina, vaid see on mingist teisest allikast pärinev mõte, mis antakse kokkuvõtlikult edasi töö kirjutaja enda sõnadega. Seejuures ei tohi algteksti mõtteid moonutada, tuleb esitada oluline ja mitteoluline kõrvale jätta. Ka refereeringu puhul on alati vaja viidata, kust vastav mõte pärineb. Viitamata jäetakse vaid sel juhul, kui on tegemist üldtuntud ja tunnustatud seisukohtadega, nagu väites, et eesti keel on üks soome-ugri keeli jne.

Nii kui tsiteerida, tuleb ka refereerida võimalikult originaali põhjal, ja alles siis, kui see ei ole kättesaadav, kasutada tõlkeid või trükis avaldatud refereeringuid.

13. Tsiteerimisel ja refereerimisel tuleb alati viidata, kust vastav väljavõte pärineb, vastasel korral on tegemist plagiaadiga. Viitamisi viise on mitmesuguseid.¹ Keelealases töös on tavaliselt vaja kasutada

¹ Vt. "Juhendeid üliõpilastele viitamis- ja tsiteerimistehnika kohta. Koostanud grupp õppejõude prof. H. Kadari juhtimisel. Lisa U. Mereste kirjutisele "Üliõpilastööde koostamise meetodikast", TRÜ rotaprint 1962.

ühelt poolt viitamist joone all ja teiselt poolt keelelise näitematerjali järel tekstis.

Joonealuse viite puhul juhatab tekstis märgitud viite-number sama numbriga viite juurde. Viidete numeratsioon võib alata uuesti igal leheküljel või olla pidev kogu töö ulatuses. Viimast moodust tuleb tingimata kasutada trüki minevate tööde puhul.

Joonealuse viite esimese tüübi alusel tuakse esmakordsel viitamisel kõik tiitellehe andmed, s.o. autori nimi, millele tõmmatakse joon alla, täielik pealkiri, ilmumiskoht ja ilmumisaeg. Pikki täiendpealkirju võidakse anda lühendatult või ära jätta.

Koguteose puhul, samuti teatava autori postuumselt ilmunud teose puhul märgitakse koguteose nimetuse järel ka toimetaja nimi, kui see esineb tiitellehel. Tiitellehe puudulikke andmeid täiendatakse teatmeteoste varal, asetades sealt saadud andmed nurksulgudesse.

Ära jäetakse nime ees olevad tiitlid (näit. akadeemik, dr.), kui aga autori eesnimi on tiitellehel välja kirjutatud, antakse see esmakordsel viitamisel lühendamata. Viidatava teose köide, vihik, osa jne. esitatakse originaali keeles (näit. том, Band; Heft, fascicolo; часть, Teil jne.), enamasti on see ka tiitellehe elemendiks, lehekülg aga lühendina (lk.) koostatava töö keeles. Monograafilise teose puhul on pealkirja ja ilmumiskoha vahel koma:

³ P. Ariste, Eesti keele foneetika, Tallinn 1950, lk. 10.
Pealkirja ja alapealkirja vahel kasutatakse punkti.

¹⁰ Fr. R. Kreutzwald, Kalevipoeg. Tekstikriitiline väljaanne ühes kommentaaride ja muude lisadega I, Tallinn 1961, lk. 35.

⁸ Х. Вийрес, Имена прилагательные с суффиксом -но в эстонских диалектах. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Таллин, 1963, lk. 5.

Koguteostes, sarjades, ajakirjades ja ajalehtedes ilmunud artiklite puhul eraldatakse artikli pealkiri järgnevast nimetusest punkti ja mõttekriipsuga:

- 8 V. Hallap, Morfemaatika küsimusi. - Emakeele Seltsi Aastaraamat X, Tallinn 1964, lk. 20.
- 10 A. Kask, Eesti murrete kujunemisest ja rühmitumisest. - Eesti rahva etnilisest ajalooast. Toimetanud H. Moora, Tallinn 1956.
- 12 P. Palmeos, Karjala Valdai murrak. - Eesti NSV Teaduste Akadeemia. Emakeele Seltsi Toimetised nr. 5, Tallinn 1962, lk. 27.

Ajakirjade vihikute numbrid ühe aasta piires võidakse kas esitada või ära jätta:

- 7 Klára Vávra, Principles of Classifying the Names of Relationship in Mansi. - Советское финно-угроведение 1965, nr. 2, lk. 111.

Ajalehtede puhul märgitakse joonealuses viites ajalehe ilmumisaasta, number, kuupäev, lehekülg ja veerg.

- 1 J.V. Veski, Ohustatud kirjakeel. - Sirp ja Vasar 1962, nr. 34, 24. VIII, lk. 3, vg. 2.

Vajaduse korral tuleks märkida ka kirjastus, eriti siis, kui teos on ilmunud mitme kirjastuse väljaandel, näit.:

- 3 Немецко-русский словарь, Под редакцией М.В. Рахманова, Государственное издательство иностранных и национальных словарей, Москва, 1955, lk. 7.

Rotaprinteeritud materjalide puhul esitatakse selle kohta märke:

- 1 J. Peegel, Eesti regivärsilise rahvalaulu keelest, TRÜ rotaprint, Tartu 1961, lk. 8.

Viitamisel entsüklopeediale antakse joonealuses viites kõigepealt märksõna ja seejärel entsüklopeedia nimetus ning muud andmed:

- 4 "Предложение", Большая Советская Энциклопедия,
2-ое изд., том 34, lk. 403, vg. 2.

Käsitähtsuse tööde ja materjalide kasutamisel märgitakse viidatava töö esinemislaadi ja säilitamise kohta:

- 2 Piret Koppel, Ülevaade Kärla murrakust. Diplomitöö.
Käsikirja TRÜ eesti keele kateedris, Tartu 1961,
lk. 58.

K o r d u v a l v i i t a m i s e l ühele ja samale teosele võib viitest ära jätta ilmumiskoha ja -aja. Pikka pealkirja võib kas lühendada või tuua lühendina, mitme autori puhul võib anda esimese autori nime, lisades jt. Lühendamise puhul autori eesnimetähti ei esitata.

- 11 Kask, Võitlus, lk. 29.

Vrd.: 11 A. Kask, Võitlus vana ja uue kirjaviisi vahel XIX sajandi eesti kirjakeeles. - Emakeele Seltsi Toimetised 2, Tallinn 1958, lk. 29.

- 13 Rimmel jt. EKG, lk. 81.

Vrd.: 13 N. Rimmel, J. Valgma, E. Riikoja, Eesti keele grammatika VIII-XI klassile, Tallinn 1961, lk. 81.

Ajakirjas, ajalehes või kogumikus ilmunud artikli korduval viitamisel võib märkida autori nime, väljaande nime ja lehekülje.

- 21 Laanest, KKIÜ VI, lk. 203.

Vrd.: 21 A. Laanest, Isuri murrete rühmitamisest. - Keele ja Kirjanduse Instituudi Uurimused VI, Tallinn 1961, lk. 203.

Tarvitatav lühend olgu võimalikult ilmekas, et lugeja võiks kergesti aimata, missuguse teosega on tegemist. Seejuures võib see olla kas täht-, silp- või sõnalühend. Märgitav on, et suurtest tähtedest koosnevas lühendis ei kasutata punkti, küll aga pannakse tavaliselt punkt allikat märkiva silplühendi järele. Lühendeid ei asetata jutumärkidesse. Kui teatavatel teostel ja sariväljaannetel on olemas traditsioonipäraseks saanud lühendid, tuleks neist kinni pidada, nagu näiteks:

- AL Hung. = Acta Linguistica Academiae Scientiarum
Hungaricae, Budapest
- EK = Eesti Keel, Tartu
- E Kirj. = Eesti Kirjandus, Tartu
- ESA = Emakeele Seltsi Aastaraamat, Tallinn
- EÖS = Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat, Tartu 1925-
1937
- FUF = Finnisch-ugrische Forschungen, Helsinki
- JSFOu = Journal de la Société Finno-ougrienne,
Helsinki
- KK = Keel ja Kirjandus, Tallinn
- KKIU = Keele ja Kirjanduse Instituudi Uurimused
- NyK = Nyelvtudományi Közlemények, Budapest
- SF = Studia Fennica, Helsinki
- СФУ = Советское финно-угроведение, Таллин
- TRÜ Toim. = Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised, Tartu
- Vir. = Virittäjä, Helsinki
- VÖS = Väike õigekeelsuse sõnaraamat, Tallinn 1953
- ВЯ = Вопросы языкознания, Москва
- ÖS = Õigekeelsuse sõnaraamat, Tallinn 1960

Viidates korduvalt ühele ja samale teosele, võib vahetult järgnevas viites (resp. järgnevates viidetes), kasutada ilma autori nimeta lühendeid sealsamas või ibidem, kuid ainult sel juhul, kui põhiviide asub selsamal leheküljel, näit.:

¹⁰ P. Ariste, Vadja keele grammatika, Tartu 1948, lk. 57.

¹¹ Sealsamas, lk. 60.

Kui põhiviide asub eespool olevatel lehekülgedel ja sealjuures viidatakse kogu töö ulatuses ainult teatava autori ühele tööle, võidakse kasutada lühendit viidatud teos või op. cit., 'opus tsitatum', näit.:

⁴ H. Rätsep, viidatud teos, lk. 12.

Joonealuse viite teisele tüübile on omane see, et juba esmakordsel viitamisel kasutatakse teose lühendit, ilmumiskoht ja aeg jäetakse märkimata. Täielikud bibliograafilised andmed saadakse sel juhul töö lõppu paigutatud kirjanduse ja lühendite nimestikust, näit.:

³ Stahl, Anf., lk. 17.

Vrd.³ H. Stahl, Anführung zu der Esthnischen Sprach, Revall 1637.

Märkusena lisatagu, et mustandi kirjutamisel on otstarbekohane esitada allikaviited tekstis vastava mõtteavalduse järel ja alles puhtandis viia need joone alla.

Keelilise näitematerjali esitamisel tuuakse viide teatavale teosele, arhiivile jne. kohe tsiteeritud materjali järel tekstis, mitte joone all, näit.:

"Kirde-eesti rannikumurdes tuntakse ka je-list pluraali tunnust: Jõh neijega (PP, 64); ...". (Vt. näidissedel lk.9.)

Siin võidakse lühendada ka autori nime; teost või allikat osutatakse võimalikult lühidalt, märkimata jäävad lühendid kd. 'köide', lk. 'lehekülg', jne., näit.: liigud (Tamms. TÕ II, 31). [Vrd.: A. H. Tammsaare, Tõde ja õigus II köide, Tallinn 1954, lk. 31.] Lühendite ja kirjanduse nimestik töö lõpul annab siingi täielikud bibliograafilised andmed, viites leiduvate numbrite lahtimõtestamiseks tuuakse harili-

kult töö alguses vastav märkus.

14. Vajaduse korral võib kasutada j o o n e a l u - s e i d m ä r k u s i. Viimastes esitatakse neid täiendavaid seisukohti ja vastuväiteid, mis hargnevad kõrvale käsitluse peasuunast. Kui märkustes tuuakse tsitaate või refereeringuid, siis viited allikale antakse siin sulgudesse asetatult tekstis.

15. Töö k o k k u v ö t t e ülesandeks on teha järeldusi kõigi läbitöötatud materjalide põhjal (sageli peatükki- de kokkuvõtted ütlevad seda töö üksikosade kohta) ja näidata seda u u t, mida töö on tervikuna andnud. Kokkuvõttes peab selguma, kas tööle seatud eesmärk on saavutatud ja missugustele ülesannetele on antud lahendus (või need on jäänud lahendamata).

Kokkuvõtte ei tohi kujuneda kogu töö lühikeseks refererimiseks ega eespool öeldu lihtsaks kordamiseks. Keelealases töös, kus teema arenduse peatükid on ehitatud üles teatava tunnuse alusel (näiteks mitmuse osastava esinemus käändtüüpide järgi), võidakse kokkuvõttes anda ülevaade samast materjalist teatava teise tunnuse alusel, näiteks mitmuse osastava formantide (-u, -i, -sid, -id) esinemusest lähtudes.

Kokkuvõttesse ei tooda uusi, töö kestel varem esitamata materjale. Jälgida tuleb seda, et järeldused ei oleks laiemad, kui töös otseselt analüüsitud ainestik seda väita lubab.

16. Kui töös on l i s a (tekstid, tabelid), i n - d e k s, s õ n a s t i k vms., siis asetatakse niisugused osad tavaliselt kokkuvõtte järele.

Töö lõpuossa paigutatakse k a s u t a t u d k i r - j a n d u s. Selles tuuakse kõik teosed ja materjalid, millele on töös viidatud või mida on teatavate elementide (näiteks süsteemi) eeskujuks võtmise tõttu töös mainitud. Esimeses järjekorras antakse trükitud kirjandus, seejärel eraldi käsikirjad ja arhiivimaterjalid.

Kõik teosed tuuakse autori või, kui see puudub, siis teose pealkirja alusel alfabeetilises järjestuses. Kui töö on kirjutatud eesti keeles, järjestatakse ka venekeel-
sed materjalid ladina tähestiku järjekorras. Loendis esi-
tatavaid töid järjekorranumbritega ei varustata.

Kasutatud kirjanduses tuuakse tiitellehe täielikud and-
med, sealjuures aga autori perekonnanimi esikohal ja eesni-
mede initsiaalid või eesnimi selle järel. Vajaduse korral
antakse sulgudes ka antud teose lühend töös, näit.:

Kont, K., Käändsõnaline objekt läänemeresoome keeltes. -
Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Insti-
tuudi Uurimused IX, Tallinn 1963. - (KOLK).

Ajakirjades või koguteostes ilmunud artiklite puhul
järgneb autori nimele artikli pealkiri ja seejärel koguteos
või ajakiri ning selle ilmuniskoht ja aeg, näit.:

Ахманова, О.С., Бокарев, И.Е., Международный вспомо-
гательный язык как лингвистическая проблема. - Вопросы
языкознания, 1956, № 6, lk. 66-67.

Käsikirjaliste materjalide puhul tuleb osutada nende
asukohale, arhiivist pärineva ainestiku korral ka arhivaali
numbritele:

Vitsur, H., Murdematerjale Audrust. Vokalism, Tartu
1964, käsikiri TRÜ eesti keele kateedris K-57.

17. Järgnevalt antakse kasutatud lühendite
nimistu. Viimasesse ei võeta üldtuntud lühendeid,
nagu jm., vrd. jt., samuti ei ole seminari- ja kursuse-
töodes harilikult antud keelte ja keelealade lühendeid,¹
sest neidki peetakse lingvistikas üldtuntuks. Teoste lühen-
did võib ühendada kasutatud kirjanduse nimestikuga. See-
juures antakse autori nime järel esiteks lühend ja siis kir-
jutise täielik nimetus:

¹ Viimaste kohta vt. "Keelealaseid lühendeid. - Kogu-
mistöö juhendaja eesti keele alal nr. 5. Eesti NSV
Teaduste Akadeemia. Emakeele Selts, Tartu 1955".

Veske, EKHÕ = Veske, M., Eesti keele healte õpetus ja kirjutuse viis, Tartu 1879.

18. Nõudmise korral lisatakse seminari- või kursusetööle vene või mõnes muus keeles r e s ü m e e. Viimase ulatus on 1-2 lehekülge ja selle ülesandeks on tutvustada töö põhiseisukohti, eriti aga neid uusi tähelepanekuid ja järeldusi, mis materjali läbitöötamisest välja on kasvanud.

19. Töö lõppu, soovi korral võib ka algusse, asetatakse s i s u k o r d. Viimases märgitakse peatükkide pealkirjad ja alapealkirjad, lisad, indeks jne. ning näidatakse, missuguselt leheküljelt vastav osa algab.

20. Keelealane seminari- või kursusetöö loetakse arvestatavaks ainult siis, kui see on nii s õ n a s t u s e l t k u i õ i g e k i r j a l t l a i t m a t u ja on vormistatud korrektselt. Väljendus peab olema ökonoomne ja täpne, stiil asjalik, kuid mitte konarlik ja puine.

Erilist tähelepanu tuleb osutada erialase terminoloogia tundmisele ja kasutamisele. Kitsama eriala termineid ja uusi mõisteid on vaja kas tekstis või vajaduse korral joone all seletada.

Töö esitatakse kas masinal või käsitsi loetava käekirjaga ümber kirjutatult kantseleipoognasuuruste lehtede ühele küljele. Tiitellehele märgitakse Tartu Riiklik Ülikool, eesti keele kateeder, töö pealkiri ja selle liik (kursusetöö, seminaritöö), töö autor (eesnimi ja sellele järgnevalt perekonnanimi) ning töö koostamise koht ja aeg.

Tekstiga lehekülgedel jäetakse lehekülje vasak äär 4 cm ulatuses ja parem äär 2 cm ulatuses vabaks. Peatükki- de alguses jääb ülemine äär ca 6 cm ulatuses vabaks, teistel juhtudel ca 4 cm. Keelelised näited esitatakse tekstis järjest (mitte iga näide või näitelause taandrest).

Näide tiitellehe vormistamise kohta.

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
Eesti keele kateeder

õnnelik-tüüpi sõnad
"Õigekeelsuse sõnaraamatus"

III kursuse kursusetöö

Leida Nõmm

Haapsalus 1966

Paginatsiooni alla kuuluvad töö kõik lehed, number märgitakse aga ainult nendele lehtedele, mille tekst algab ülalt (seega paginatsiooni alla arvatakse, aga leheküljenumbrit ei märgita tiitellehele ja peatükkide alguslehtedele). Leheküljenumbrid märgitakse tavaliselt üläärele. Pealkirjade suurus ning ilme ja allajoonetamine mõeldakse hästi läbi. Kui peatüki pealkiri koosneb suurtest tähtedest, siis selle järele punkti ei panda, väikeste tähtede puhul on harilikult punkt. Peatükke ja alapeatükke tähistavate numbrite (ka rooma numbrite) järele pannakse punkt, näit. III. Abisõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

УКАЗАНИЯ К СОСТАВЛЕНИЮ
СЕМИНАРСКИХ И КУРСОВЫХ РАБОТ
Издание второе

Составила А. Валмет

На эстонском языке

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Ёликооли, 18

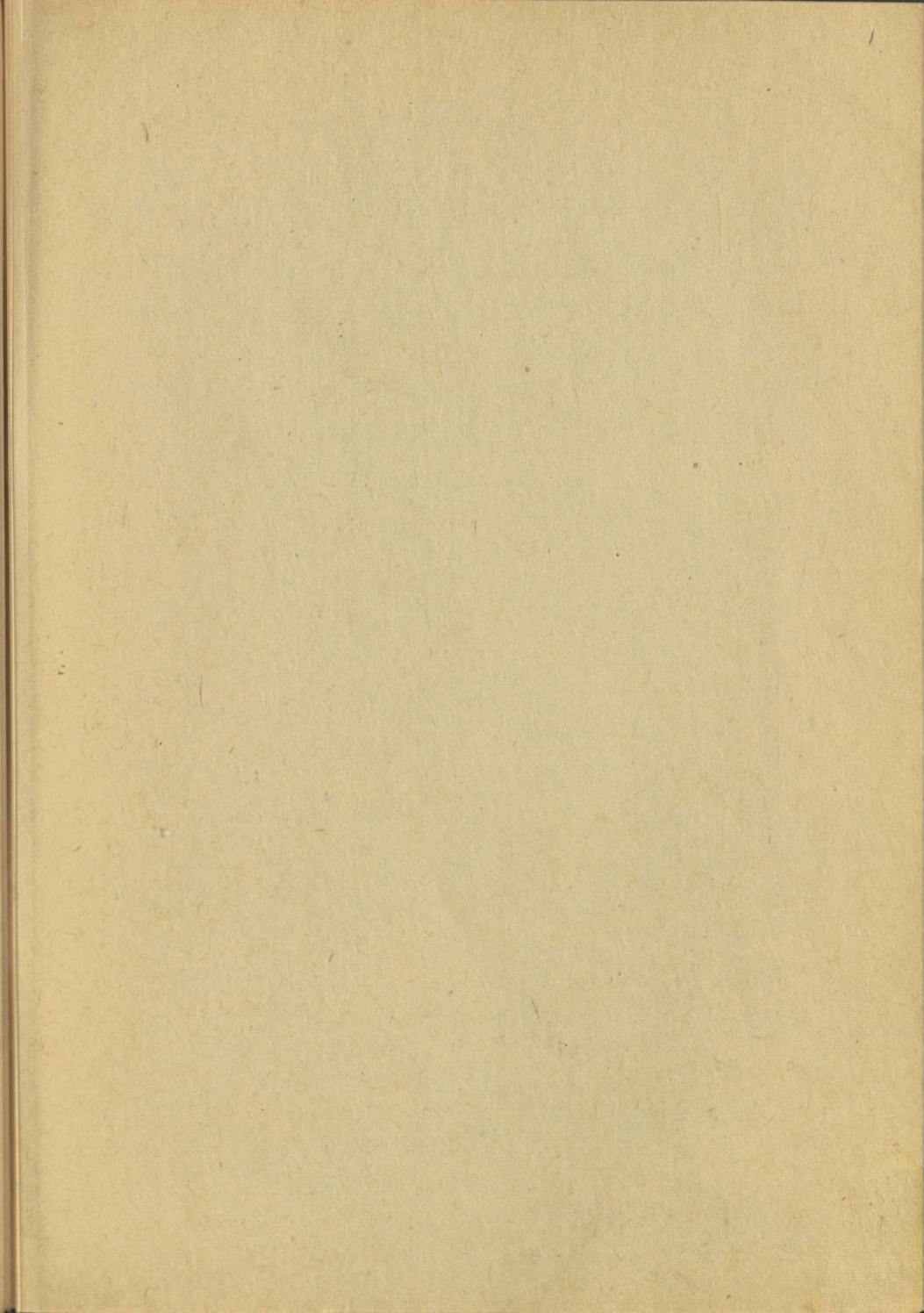
Yastutav toimetaja A. Kask

Korrektor A. Norberg

=====

TRÜ rotaprint 1970. Paljundamisele antud 30.VI 1970. Trüki-
poognaid 1,63. Tingtrükipoognaid 1,52. Arvestuspoognaid 1,03.
Trükiarv 500. Paber 30x42. 1/4. Tell. nr. 518.

Hind 10 kop.

1.50

Hind 10 kop.

A
30829
107 300

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00144695 6